

Nye værktøjer til støtte for udredning af demens

Kasper Jørgensen

De to nye værktøjer, BASIC og BASIC-Q, som er til støtte for rettidig udredning af demens, er gennem de senere år blevet udviklet og afprøvet i primær- og sekundærsektoren. Værktøjerne kan ikke bruges til at diagnosticere demens, men de kan bidrage til at identificere borgere eller patienter, der bør udredes nærmere.

BRIEF ASSESSMENT OF IMPAIRED COGNITION (BASIC) - REGISTRERINGSARK

Label (navn, CPR): _____ Dato: _____
 Alder: _____ Undersøger: _____

KATEGORISTYRET HUKOMMELSESTEST - INDLÆRING

- Hvilken frugt ser du på billedet?
- Hvilket dyr ser du på billedet?
- Hvilket transportmiddel?
- Hvilket møbel?

	Nej (2)	I nogen grad (1)	I høj grad (0)	Score
1. SPØRGSMÅL TIL PATIENTEN				
Er din hukommelse blevet væsentligt dårligere sammenlignet med tidligere?	X			2
Har du brug for mere hjælp fra andre til at huske aftaler, mærkedage eller ferier?		X		1
Har du sværere ved at huske navne, finde det rigtige ord eller gøre sætninger færdige?			X	0

I forbindelse med lanceringen af den Nationale Demenshandlingsplan i 2017 fik Nationalt Videnscenter for Demens til opgave at udvikle og afprøve et nyt værktøj til støtte for rettidig udredning af demens.

Ifølge opdraget fra Demenshandlingsplanen skulle det nye værktøj kunne anvendes bredt i både primær og sekundær sektor, fx af forebyggende medarbejdere og hjemmesygeplejersker samt andre sundhedspersoner, der kommer i borgerens hjem.

Forventningen var, at adgang til et simpelt og pålideligt værktøj, der kan anvendes tidligt, når den fagprofessionelle får mistanke om kognitiv svækkelse på grund af borgerens adfærd eller oplysninger fra de pårørende, vil kunne bidrage til at identificere tilfælde af demens i de tidlige stadier af sygdommen og hjælpe pågældende videre i retning af relevant udredning.

Er MMSE pensionsmoden?

Baggrunden for udviklingen af et nyt værktøj er blandt andet, at *Mini-Mental State Examination* (MMSE), der anvendes som rutineundersøgelse ved udredning for demens, har begrænset følsomhed ved let demens.

Der er desuden rejst tvivl om de psykometriske egenskaber af MMSE, nogle af opgaverne opfattes af patienterne som unødigt konfronterende eller useriøse, og der er en uafklaret problematik vedrørende copyright og brugslicens.

MMSE er aldrig blevet valideret i almen praksis i Danmark.

Fokusgruppeinterviews

Forud for udviklingen af det nye værktøj blev der gennemført fokusgruppeinterviews med henholdsvis praktiserende læger og kommunale medarbejdere som demenssygeplejersker og forebyggelseskonsulenter fra forskellige regioner.

De praktiserende læger efterspurgte en test med bedre sensitivitet end MMSE i forhold til patienter med let kognitiv svækkelse og i forhold til patienter med en lang uddannelse eller et højt habituel funktionsniveau.

De kommunale medarbejdere efterspurgte et værktøj, der af borgeren ikke blev oplevet som en eksamen eller test, men som i højere grad var baseret på samtale og struktureret udspørgen.

Test og spørgeskema

Da de gennemførte interviews tydede på, at praktiserende læger og kommunale medarbejdere har forskellige behov med hensyn til udredningsværktøjer, blev det besluttet at udvikle to forskellige værktøjer:

- *Brief Assessment of Impaired Cognition* (BASIC), der kombinerer korte kognitive tests med spørgsmål til patienten og en pårørende.
- *Brief Assessment of Impaired Cognition Questionnaire* (BASIC-Q), der kombinerer spørgsmål om orientering i tid og egne data med spørgsmål til borgeren og en pårørende.

BASIC er overvejende tiltænkt brug i klinisk praksis, mens BASIC-Q overvejende er tiltænkt brug i den kommunale sektor. Spørgsmålene til patient/borger og en pårørende er de samme i de to instrumenter.

Afprøvning på demensudredningsenheder

BASIC og BASIC-Q blev afprøvet i 2018 og 2019 på demensudredningsenheder fra de fem regioner med deltagelse af knap 300 patienter henvist fra almen praksis og 135 kontrolpersoner.

Resultaterne tydede på, at begge instrumenter havde højere diagnostisk træfsikkerhed end MMSE i forhold til identifikation af demens.

Desuden så man høj overensstemmelse mellem lægernes kliniske vurdering af patienternes kognitive status indberettet til Dansk Klinisk Kvalitetsdatabase for Demens (DanDem) og resultatet af BASIC.

BASIC var tilsyneladende bedre end MMSE til at graduere patienternes kognitive status i forhold til let, middelsvær og svær demens.

Afprøvning i almen praksis

BASIC og BASIC-Q er yderligere blevet afprøvet i almen praksis i 2021 til 2022, hvor sammensætningen af patienter er væsentligt mere broget end på demensudredningsenhederne.

Afprøvningen fandt sted i 14 almen praksis-klinikker fra Region Hovedstaden, Syddanmark og Midtjylland med deltagelse af 275 patienter og foregik i et samarbejde mellem Nationalt Videnscenter for Demens og Forskningsenheden for Almen Praksis ved Københavns Universitet.

Resultaterne viser blandt andet, at BASIC udviser pæn stabilitet ved gentagne testninger svarende til, at den såkaldte retest-reliabilitet er høj.

Flere resultater fra afprøvningen i almen praksis forventes publiceret i de kommende år. Afprøvningsne af BASIC og BASIC-Q er finansieret af Sundhedsministeriet.

Implementering af BASIC-Q

I perioden september 2019 til omkring årsskiftet 2022/2023 er BASIC-Q blevet implementeret i Københavns Kommune, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.

Medarbejderne giver udtryk for, at BASIC-Q er kort og simpelt samt hurtigt at bruge. Spørgsmålene kan nemt flettes ind i en almindelig samtale og flere oplever, at spørgeskemaet gør en positiv forskel i deres arbejde med at opspore borgere, der udviser tegn på kognitiv svækkelse eller demens.

BASIC og BASIC-Q er desuden afprøvet i Kina i hhv. 2020 og 2021, og instrumenterne anvendes i en række igangværende forskningsprojekter.

- BASIC og BASIC-Q kan frit rekvireres af fagpersoner via Nationalt Videnscenter for Demens' hjemmeside, hvor det også er muligt at se videomanualer til de to værktøjer.
- Inden du tager værktøjerne i brug, bør du altid inddrage relevante samarbejdspartnere – eksempelvis praktiserende læger, hvis du arbejder i kommunalt regi.

[Læs mere og se instruktionsvideo om BASIC her](#)

[Læs mere og se instruktionsvideo om BASIC-Q her](#)

Brief Assessment of Impaired Cognition Questionnaire (BASIC)

[Nationalt Videnscenter for Demens](#)

Brief Assessment of Impaired Cognition Questionnaire (BASIC-Q)

[Nationalt Videnscenter for Demens](#)

Carnero-Pardo C. Should the mini-mental state examination be retired? *Neurologia*. 2014;29(8):473-81.

[PubMed](#)

Jorgensen K, Nielsen TR, Nielsen A, Waldorff FB, Høgh P, Jakobsen S, et al. Brief Assessment of Impaired Cognition (BASIC)-Validation of a new dementia case-finding instrument integrating cognitive assessment with patient and informant report. *Int J Geriatr Psychiatry*. 2019;34(11):1724-33.

[PubMed](#)

Jorgensen K, Nielsen TR, Nielsen A, Waldorff FB, Waldemar G. Brief Assessment of Impaired Cognition Questionnaire (BASIC-Q)-Development and validation of a new tool for identification of cognitive impairment in community settings. *Int J Geriatr Psychiatry*. 2020;35(7):693-701

[PubMed](#)

Jorgensen K, Nielsen TR, Nielsen A, Waldorff FB, Høgh P, Gottrup H, et al. Validity of the Brief Assessment of Impaired Cognition case-finding instrument for identification of dementia subgroups and staging of dementia. *Eur J Neurol*. 2022.

[PubMed](#)

Petersen MM, Nielsen AL. Fra fingerspidsfornemmelse til BASIC-Q - erfaringer med brug af nyt værktøj til tidlig opsporing. *Medlemsblad Demenskoordinatorer i Danmark*. 2022(2), side 13-16.

[Demenskoordinatorer i Danmark](#)

Oprettet: 25. januar 2023